

STIFTELSEN INTERNATIONELLA VADSTENA AKADEMIEN

Layout och produktion: Astrid Lende • Vadstena Affärstryck 1980

Bröllops festen

*Efter en sägen ur
Canterbury Tales av
Geoffrey Chaucer
1340 ~ 1400*

Bröllopsfesten

MUSIKALISK LEDNING	Berit Lindberg, Bertil Färnlöf, Arnold Östman
SCENOGRAFI	Mathias Frid
KOSTYM	Mathias Frid, Britta Wahlberg
KOSTYMSÖMNAD	Britta Wahlberg, Margaretha Nilsson, Maj-Britt Andersson, Eva Andersson, Eva Nilsson, Ellen Stroh, Birgit Ståhl, Katrin Wahlberg, Elsa Widholm
LUSSÄTTNING	Torkel Blomkvist, Michael Joyce
KOREOGRAFI	Magnus Blomkvist
REGI	Per-Erik Öhrn

Bröllopsfesten äger rum i Bröllopsalen på Vadstena slott den 18, 19, 20, 22, 23 och 24 juli 1980 kl. 21
samt i Rikssalen på Västerås slott den 2 och 3 augusti 1980 kl. 20.
Speltid ca 2 timmar med paus.

Efter Köpmannens berättelse ur Canterbury Tales av Geoffrey Chaucer, 1360-1400
Svensk översättning av Harald Jernström. Utgiven på Forums Förlag.
I bearbetning av Berit Lindberg och Mathias Frid för framförande i Bröllopsalen på Vadstena slott.

BERÄTTARE OCH BRÖLLOPSGÄST	Mikael Samuelson, baryton
MAJ	Birgitta Larsson, sopran Inger Elgh, dansare
JANUARIUS	Olle Sköld, bas Magnus Blomkvist, dansare
DAMIAN	Stefan Parkman, tenor Björn Heine, dansare
BRÖLLOPSGÄST	Eva Hallberg, sopran
GUDINNAN VENUS	Inger Elgh, dansare
GUDEN PLUTO	Magnus Blomkvist, dansare
GUDINNAN PROSERPINA	Inger Elgh, dansare

WESTRA AAROS STADSPJÄRE

Anders Berglund, Lena Borgerström, Åsa Ericsson, Bertil Färnlöf, Kristina Färnlöf, Bengt Edqvist, Karin Ivarsson, Olof Larsson,
Berit Lindberg, Bo Lindell, Malou Melnik, Stellan Moberg.

Den teatrala dansen före 1600-talet

Dramatisk dans har funnits i alla tider, ofta i form av sång- eller danslekar, som vi dansar än i dag. Men mycket av våra nutida danslekar har rekonstruerats under 1800-talet, och åter speglar helt naturligt 1800-talets ideal. För att få ett begrepp om den tidigare dansen måste man bege sig till SydEuropa. I Frankrike publicerades de första tryckta dansböckerna i slutet av 1400-talet, 100 år senare, 1598, kom 'l'holmot Arbeau's "Orchésographie" (Läran att skriva ner dans) som redogjorde för alla bråkliga danser från 1500-talet, med en både teoretisk och praktisk instruktion. Den boken är så utförlig att vi än idag lätt kan lära oss pavane, galliarde, volta, allemand och en mängd olika brändes. Arbeau berättar också hur de olika danserna användes i teatrala uppvisningar: Pavane var gudarnas eller regentens entredans, galliarde de unga mäknens virilla uppvisning, caranto en mimisk fransöskans för tre par och slutligen ett tjugotal brändes som visade upp de olika nationella danserna från Skottland, Poitiers etc. Malta, eller karakteristiska särdrag från yckona som tjänstefolkets brändes eller tvätterskoras. Just dessa brändes var egentligen vanliga ringdanser som utfördes med en mängd varierade steg och mimiska inslag. Det är därför som vi har hämtat kvällens danser för bröllopsparet och runt matbordet.

När det gäller tiden före 1500-talet och den dramatiska solo-dansens tidigare former, finns det tyvärr ingen noterade bok. Däremot finns flera danser nedtecknade från 1400-talet i både franska och italienska manuskript. Det är danser skapade av den förste kände italienska dansmästaren Domenico da Ferrara, som bildade en särskild dansskola och hade en mängd lärjungar. I renessansens italienska hov drev musiken, poecin, dansen och konsten till samma utmärkta fulländning, inte minst dansen som på ett oskäligt sätt demonstrerade dansarens själv-

belärsning och raffinering. De ursprungligen enkla dansstegen användades med såna raffinerade svorörelser och kroppsvridningar till en lyrisk uttrycksfullhet. I flera danses storform byggde på en harmonisk balans mellan de dansande och deras förhållande till rummet - all för ett renessansens mänskliga skulle framstå så fördelaktigt som möjligt. Formen och utförandet poängterades och det hela blev en visuell njutning i samklang med den luftiga musiken.

Man har på senare tid spårat den solistiska dansen längre bakåt till medeltidens estampie, som var en improviserad dans för en eller flera personer. Det finns ingen bevarad beskrivning av estampies, men däremot två musiksamlingar, en italiensk och en fransk, båda från 12-1300-talen. Dessutom finns flera avbildningar i de illustrerade handskrifterna från tiden. Genom att kombinera musiken med bildmaterialiet, och hålla i minnet att de berövande korsriddarna säkert förde med sig inspiration från Främre Orientens sensuella danser, kan vi idag ändå leka med formen och kanske få en uppfattning av medeltidens olika danskonst.

Som i all pardsans fanns det en dramatisk underström mellan de dansande i form av chevalersk uppvakning och ett beredvilligt förmjukt eller rent av avvisande mottagande. Detta är en av källorna till den lyrisk-dramatiska dansen.

Efterom musiker som ingår i "Bröllopsfesten" kommer från 13-1500-talens dansar vi både medeltida estampies och italienska balli från Domenico's tid. Några danser har vi hämtat ur Arbeau's italienska samtida Fabriceo Carosca "Il Ballar'no". Majs dans i "Drömmen" är en originaldans av Domenico "Roc' Boli". I övrigt har musiken och handlingens krav fått leda dansernas utformning.

Magnus Blomkvist

Två dansmotiv ur Messico-antologien. Den handskrift från Zürich som innehåller härskningarna av olika Minnerånger eller trubadarsen från 1300-talens början. Finns numera i Uppsala Universitetsbibliotek.

Före operan

"Jag skall berätta för er vad jag kan göra: Jag spelar fiddla, också kan jag spela säckpipa, flöjt, harpa och giga, vidare psalterium och rotta, och givetvis så kan jag sjunga också."

Under renessansen blomstrade musiken vid Europas hov. Musiker och tonsättare reste mycket, och man influerade varandra. Frankrike spelade en betydande roll för den kommande musiken. Trubadurerna och trovärerna bildade en musikstil, som varade i ca 400 år. Bland medeltida mästare, som samtidigt var stora poeter, kan nämnas Guillaume de Machaut (ca 1300-77), Gilles de Binchois (ca 1400-60), Guillaume Dufay (ca 1400-74). I deras musik spelade texten en mycket stor roll. Oftast handlade det om olycklig kärlek. I Machaut's visor var texterna ibland självbiografiska. Machaut blev på äldre dar kär i en ung flicka vid namn Péronne. Machaut trodde att hon kärlek var besvarad, men Péronne var helt säkert mer imponerad av honom som poet och musiker än som blivande make.

De stringtrument man oftast använde under medeltiden var fiddla, rebec, harpa och luta. På den sistnämnda kunde man spela med en fjäder som plektrum och på harpan använde man både fingerpoppel och naglar för att variera klangen. Blås-instrument utöver denna period var t.ex. blockflöjt, skallerja (pommer), säckpipa samt olika typer av trumpet, såsom dragtrumpet och zinka. Vidare får vi inte glömma slagverksinstrumenten. Trummor av olika storlekar, klokspel och tamburiner hade en viktig funktion, framförallt i dansmusiken. (Många av de medeltida instrumenten har kommit till Europa från de österländska kulturena. Man kan än idag höra och höra instrument som t. ex. arabisk luta, balkanländernas fiddla och turkisk skallueja. Alla bygger de på samma princip som medeltidens instrument.)

Under renessansen utvecklade man de gamla instrumenten. Man började bygga instrument i "familjer": sopran-alt-tenorbas, givetvis med körsången som ideal. Man uppfann också nya instrument. Krunhorn, Rauchpfeife, Korlioli och Rauckelt importerades från Tyskland. Men det instrument som skulle visa sig bli det mest populära var viola da gamba. I England t. ex. musicerade i stort sett varje bättre familj i gembakvertett. Och här i Sverige musicerades det också, särskilt på slotten. Både Gustav Vasa och sonen Erik XIV var duktiga lutspelare. Erik var t.o.m. kompositör. Så man kan nog anta att det spelades och dansades både pavane och galliarde i Stockholm och i Vadstena.

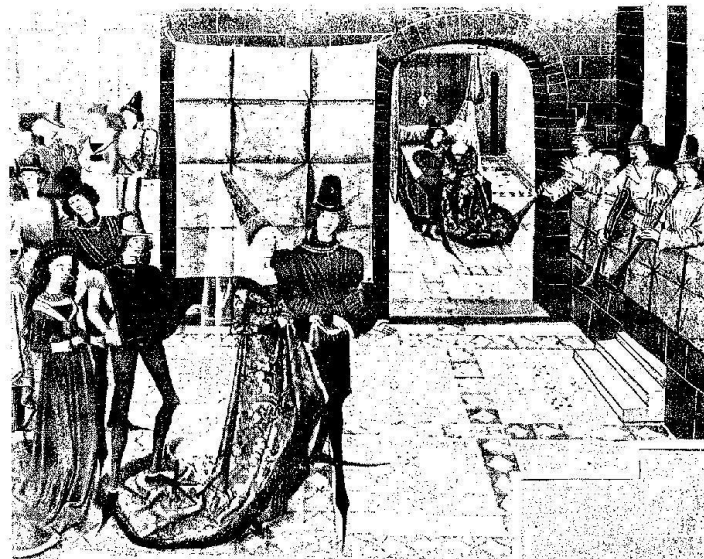
När det gäller instrumentation, dvs hur man fördelar de av tonsättaren skrivna stämmorna till olika instrument, får man studera samtida berättelser, målningar, kopparstick och använda sin egen fantasi. Net bilden suger ingenting om detta.

För att ge en liten inblick i hur stor bredd medeltidens och renessansens lekare hade och vilka variationsmöjligheter detta gav, vill vi citera en anonym musiker från medeltidens Frankrike:

"Jag skall berätta för er vad jag kan göra: Jag spelar fiddla, också kan jag spela säckpipa, flöjt, harpa och giga, vidare psalterium och rotta, och givetvis så kan jag sjunga också."

Berit Lindberg och Bertil Färnlöf

En renessansbylloj.
Bibliotèque Arsenal, Paris.

A D R I A N .

Luteklavur från slutet av 1500-talet (ur samlingen *Airs de cour*, omkring 1600).
 Tablaturen är en slags notskrift där notlinjerna är lika med strängar och bokstäverna står för fingrarnas placering på greppbrädan.

Musikskådespel som presenterats vid Vadstena-Akademien 1967 — 1980

		Dirigent	Regissör
1967	C. W. Gluck, Die Matenkönigin/Värdrottningen	Karl Etti	Hans Zimmerl
	G. B. Pergolesi, I a Serva Padrona/för litet huskors (1733)	"	"
1968	D. Cimarosa, Il Matrimonio Segreto/Det hemliga äktenskapet (1792)	"	"
1969	H. Purcell, Dido and Aeneas	Arnold Östman	Leif Söderström
	C. Monteverdi, Combattimento di Tancredi e Clorinda/Tancredis och Clorindas kamp (1624)	"	"
1970	V. Mazzocchi/M. Marazzoli, Il Falcone/Falken (1639)	"	"
1971	L. Thybo, Den odödliga historien (1971)	"	"
	A. M. Abbati/M. Marazzoli, Dal Male il Bene/Av ont kommer gott (1653)	"	"
1972	P. Gaveaux, Le Traité Nul/Äktenskapsaffillet (1793)	"	Per Fosse
	E. Eysler, Drömmen om mannen (1972)	"	"
1973	F. Provenzale, Il Schiavo di sua Moglie/Sin lustrus slav (1675)	"	Hans Elfvin
	E. Eysler, Hjärter Kung (1973)	"	"
	S. D. Sandström, På Fmsta sommaren år 1316 (1973)	"	Torbjörn Lilliequist
1974	F. Provenzale, Stellidaura (1678)	"	Per-Erik Öhn
	S. E. Bäck, Just då de längsta skuggorna . . . (1974)	"	Göran Järvefelt
	D. Cimarosa, Lo Spouzo senza Moglie/Bruden som försvarar (1784)	"	Per-Erik Öhn
	E. Eysler, Sista Resan (1973)	"	"
1975	A. Stradella, San Giovanni Battista/Salome *) (1675)	"	Göran Järvefelt
1976	O. A. Thomassen, Hermaproditen (1976)	Björn Hallman	Mats Isaksson (koreograf)
1977	G. Tricario, La generosità d'Alessandro/Alexanders ädelmod (1662)	Arnold Östman	Gunnel Bergström - Torbjörn Lilliequist
1978	L. Leo, Genovista/Genovva (1741)	"	Gunnel Bergström
1979	A. M. Abbati, La Belassara/La com'ca del cielo/Skådespelerskan som kom till himlen (1668) *)	Musikalisk ledn. Arnold Östman	Gunnel Bergström
1980	W. W. Glaser, Frihetens klockor eller Björnarna och aporna (1980)	Clas Pehrsson	Per-Erik Öhn

*) inspelad av TV